

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Силвия Атанасова Петкова

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. *Филология (Славянски езици. Стилистика на руския език)*,
обявен в ДВ, бр. 99/22.11.2024 г.

Настоящото становище е изготвено съгласно Заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ № РД 38-683 от 13.12.2024 г. Прегледът на документацията показва, че процедурата напълно съответства на ЗРАСРБ и Правилника на СУ, уреждащ неговото прилагане.

В конкурса за доцент по професионално направление 2.1. *Филология (Славянски езици. Стилистика на руския език)*, обявен от СУ „Св. Климент Охридски“, единствен кандидат е гл. ас. д-р Елена Игоревна Меснянкина-Цонева.

Елена Меснянкина завършва с отличие специалност *Руска филология* (бакалавърска степен) в СУ „Св. Климент Охридски“ (2002 г.). Продължава образованието си по същата специалност в магистърска програма „Език. Култура. Превод“ и придобива ОКС „магистър“ през 2005 г. Важна роля за академичното ѝ израстване има редовната докторантура по стилистика към Катедра „Руски език“ в СУ. През 2015 г. тя защитава дисертационния си труд „*Стилистична и социокултурна типизация на каламбура в руската и българската преса*“ и придобива ОНС „доктор“.

В периода 2002 – 2019 г. Е. Меснянкина е работила в частни компании, заемала е ръководни длъжности в отдели „Връзки с обществеността“, „Маркетинг“ и др. Същевременно тя продължава да бъде част от академичната общност, изнася доклади на научни форуми, трупя преподавателски опит като хоноруван асистент по руски език в Нов български университет, Университета по библиотекознание и информационни технологии и Софийския университет. През 2020 г. д-р Елена Меснянкина-Цонева е назначена с конкурс на длъжност главен асистент в Катедра „Руски език“ към Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“.

В бакалавърската степен на специалност *Руска филология* Е. Меснянкина води занятия по *Практически руски език* (V – VIII част), както и задължителния лекционен курс *Стилистика на руския език*. По нейно предложение в учебния план за бакалаври русисти и в програмата за следдипломна квалификация беше включена избираемата дисциплина *Езикът и стилът на интернет*, която тя разработи като авторски лекционен курс. В магистърска програма „Език. Култура. Превод“ на специалност *Руска филология* преподава дисциплините *Стилистика на превода* и *Култура на речта*. Важно е да се отбележи и всеотдайната работа на гл.ас. д-р Меснянкина като курсов ръководител на 3 и 4 курс. Тя е организатор на разнообразни извънаудиторни дейности, в които студентите с готовност се включват. Наред с това тя е ангажирана с обучението на чуждестранни студенти по програма „Еразъм+“, допринасяйки за укрепването на авторитета на университетската русистика в международен план. През 2024 г. д-р Е. Меснянкина с успех проведе едномесечен курс по руски език и култура с група японски студенти от Университета в гр. Осака, гостуващи в СУ по стажантска програма.

Елена Меснянкина се ползва със заслужен авторитет сред колегите си. В продължение на две години е била член на Факултетния съвет на ФСлФ, а от 2023 г. е член на Избирателната комисия към ФСлФ. Участвала е в организацията на международни конференции, проведени в СУ. Признание за професионалната компетентност на д-р Меснянкина е експертната ѝ дейност към МОН – от 2021 г. насам тя ежегодно работи в Националната комисия за провеждане на ДЗИ по руски език като съставител на изпитни

материали, диктор и проверител. Членува в Дружеството на русистите в България и Българската национална мрежа на преподавателите по руски език и култура.

Определящо за успешното професионално развитие на кандидатката е и нейното участие в квалификационни курсове за преподаватели по руски език и международни научно-практически семинари, организирани от чуждестранни образователни институции: Московския държавен лингвистичен университет съвместно с Университета Йедитепе, Истанбул (2024), Държавния институт по руски език „А.С. Пушкин” (2023) и др.

Д-р Е. Меснянкина е автор на 20 публикации. За участие в конкурса тя е представила 15 от тях: 2 монографии и 13 статии (1 статия е публикувана в индексираното и реферирано в Web of Science испанско научно списание *Cuadernos de Rusística Española*, 2 – в сборници, издадени в Русия, 10 – в български списания и тематични сборници).

Централно място в научната продукция на Е. Меснянкина заема монографията „Языковая игра в дискурсе неофициального интернета“ (София: Парадигма, 2024, 189 стр.), посветена на лингвистичните и стилистичните особености на игровите микротекстове, битувачи в руското виртуално пространство. В нея е осъществен многоаспектен анализ на езиковата игра в дигиталните хибридни развлекателни жанрове – един комуникативен феномен, в който ярко се проявява лингвокреативното мислене на „мрежовия човек“. С разработването на тази проблематика авторката допринася за типологизирането на игровите похвати, характерни за интернет комуникацията, с оглед на динамично протичащите процеси в съвременния руския език. Анализираният емпиричен материал е богат, разнообразен, стимулиращ изследователските търсения. Той включва повече от 600 примера за езикова игра, регистрирани от Елена Меснянкина в резултат на десетгодишен мониторинг на руски сайтове, специализирани в публикуването на забавни креолизирани текстове.

В първа глава авторката разглежда спецификата на неформалното общуване във виртуалното пространство, като споделя възгледите си за проявите на лингвокреативност в мрежата и ясно откроява типичните характеристики на игровото речетворчество. Напълно закономерно вниманието ѝ е фокусирано върху особеностите на езиковата игра на различни равнища: фонетично, графично, словообразователно и граматично. Несъмнена е теоретичната ценност на представения в раздел 1.6. анализ на прагматичните и стилистичните параметри на речевото поведение на жонглиращите с езиковите ресурси интернет потребители. Предложена е оригинална интерпретация на проблема за допустимостта на нарушаването на езиковите и стилистичните норми с развлекателна цел. Убедителни са направените тук изводи за социокултурните причини за нарастващото използване на нецензурна лексика в игровата интернет комуникация.

Във втора глава се определят границите на ключовото понятие „дигитален жанр“. Изведена е стройна класификация на хибридните развлекателни дигитални жанрове, към които се отнасят анализиранияте микротекстове. Приносен момент се съдържа в изследването на иновативния жанр @SlovoDna, който разчита на псевдоетимологичните трансформации, предлагащи нестандартен, неочакван поглед към денотативната ситуация. Добре мотивиран и блестящо реализиран е аналитичният подход към текстовия материал, при който игровите прояви се обвързват с менталните стереотипи, характерни за носителите на руската лингвокултура. Плодотворни резултати дава обстойното проучване в раздел 2.5. на социокултурните реалии, които са обект на езикова игра в популярния жанр „аткритка“: исторически факти и личности, известни съвременни личности (от сферата на музиката, киното, спорта), политически и икономически явления и др. Е. Меснянкина съумява да разкрие интерпретативните механизми на неофициалната интернет комуникация, проследявайки как когнитивните връзки, породени от асоциациите с извънезиковата

действителност, помагат на виртуалния потребител да превърне неизвестното до момента в нещо типично, познато, разбираемо.

Обект на анализ в трета глава са лексикално-семантичните игрови похвати, основани на омонимия, многозначност и паронимия. Висока познавателна стойност имат установените от авторката тенденции, сочещи предпочитанията на създателите на виртуални комични послания: често да използват ономастични реалии като обект за игра на думи, да разчитат на невербалните компоненти (рисуници, фотографии) като опора за разшифроване на полисемантичната езикова игра, широко да прилагат основаната на параномазия техника за неочаквано сблъскване на близки по форма думи (вкл. на руски лексикални единици с думи от други езици). Несъмнен интерес представлява и задълбоченото проучване на трансформациите на фразеологизми и прецедентни единици в хумористичните интернет жанрове. Изцяло подкрепям констатациите, че буквализацията на фразеологизмите най-често обслужва стратегията за иронизиране на негативните социални явления (*Дорогая моя столица, золотая моя Москва*), а замяната на компонент в пословиците обикновено налага неочакван (дори шокиращ) прочит (*Жизнь пропить – не поле перейти*).

Резултатите от проведеното изследване по неоспорим начин доказват ключовата роля на езиковата игра за ревизирането на съществуващите лингвистични норми и изграждането на особена система от закони на общуването във виртуалното пространство. Анализът демонстрира същественото влияние на интензивно развиващия се „мрежов“ хумор (с характерното за него взаимодействие на вербалното и невербалното) върху процесите на възникване и легитимиране на словесните иновации като част от тенденцията за активно обновяване на руския език. Регистрираното многообразие от игрови похвати свидетелства за високите темпове, с които се либерализира подборът на изразни средства в неформалната интернет комуникацията, за устойчивия стремеж на потребителите към опериране с все по-необичайни форми на експресивна самопрезентация. Изведените типологии и закономерности откриват нови перспективи за проучване на векторите на езиковото развитие в дигиталната епоха.

Монографичното изследване е приложимо в обучението по стилистика на руския език. Анализиранияте микротекстове и коментарите към тях могат да се използват при създаването на комуникативно ориентирано учебно съдържание с цел формирането на практически умения за общуване във виртуална среда.

Другата монография на Е. Меснянкина със заглавие „*Стилистическая и социокультурная типология каламбуров в российской и болгарской прессе*“ (София: Парадигма, 2021, 235 стр.) е базирана на дисертационния ѝ труд, който вече е бил обект на експертна оценка.

Статиите, представени за конкурса, се отнасят към няколко изследователски направления: стилистика на руския език (с фокус върху публицистичния стил), интернет лингвистика, съвременен руски език (словообразуване, лексикология, семантика) и методика на преподаването на руски език.

Ще се спра на три публикации, които според мен добре очертават профила на научните търсения на д-р Е. Меснянкина. В статията „*Креативное использование слов в демотивационных постерах Интернета*“ (2020) обект на анализ са популярните в рускоезичното виртуално пространство демотиватори, базирани на играта на думи като стилистичен похват. Авторката проучва корелацията между информационната структура на демотиватора и актуалните теми от извънезиковия свят, ясно обосновавайки тезата си, че ключът към разбирането на експресивния смисъл, конструиран чрез взаимодействието на линейния текст и илюстрацията, се крие в наличието у реципиента на определена когнитивна база, съчетаваща познанията за езика със съответните интерпретативни нагласи и релевантни

фонове знания. Интересна за широк кръг специалисти е публикацията *„Виртуалното езикотворчество в служба на хумора в интернет“* (2024), в която аргументирано е защитена позицията, че при създаването на игрови текстове в мрежата доминира стремежът към смешното, тъй като неофициалното виртуално пространство има задачата да служи като платформа за свободна, необременяваща комуникация. Анализирайки показателни игрови текстове, авторката отчетливо идентифицира базовите характеристики на този вид комуникация: интерактивност, пределна лаконичност, стилистична пъстрота, липса на ограничения в езиковата употреба, високо ниво на експресия и естетизация. От вниманието на д-р Меснянкина не убягват и дидактичните възможности на езиковата игра в интернет-пространството. В *„Место юмора на занятиях по русскому языку болгарских студентов-филологов“* (2024) тя убедително доказва ефективността на използването на виртуалните креолизирани текстове като метод за онагледяване на нарушенията на книжовните езикови норми в рамките на практическите занятия по стилистика.

В своите изследвания д-р Е. Меснянкина проявява не само езиковедска компетентност, но и впечатляващ усет за смисловите и стилистичните нюанси на дискурса. Благодарение на това тя с лекота систематизира езиковите факти и синтезира наблюденията си, като формулира информативни изводи.

Научните разработки на Елена Меснянкина са добре познати в академичните среди. За това свидетелстват цитиранията, посочени в справката от отдел „Библиотечно-информационно обслужване“ на Университетска библиотека. Техният брой отговаря на минималните национални изисквания за длъжността „доцент“. За апробацията и разпространението на резултатите от изследванията на д-р Е. Меснянкина са спомогнали докладите в областта на стилистиката, лексикологията и анализа на интернет дискурса, които тя е изнесла като участник в 12 национални и международни научни конференции.

Кандидатката има опит и в лексикографската практика като един от съставителите на двуезичен руско-немски/немско-руски речник (PONS, 2005). Редактор е на сборника *„Социална инвенция на религиозното културно наследство“* (2021).

Заклучение

Трудовете на Елена Меснянкина имат подчертан приносен характер както в теоретичен, така и в приложен аспект. Те я представят като лингвист със забележителна творческа енергия, оригинално мислене и изследователски талант. Въз основа на цялостния преглед на научната и преподавателската дейност на кандидатката с пълно убеждение **давам своята положителна оценка и гласувам ЗА избирането на гл. ас. д-р Елена Игоревна Меснянкина-Цонева** на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление *2.1. Филология (Славянски езици. Стилистика на руския език)*.

28.02.2025 г.

проф. д-р Силвия Петкова